

clementiā p me indigno pctōre interpel-
la. vt ob amorē tui/ mea remittat crimīa/
pducens in gloriā suā. **A**ngelos debic
precibz inuictet indens. **S**pūs celoz/ an-
geli beatissimi/ assistite q̄so mibi migrāri
ex hoc seculo z potēter eripite me ab oibz
aduersarioz insidijs. z aiām meā in vīm
psortū assumite. **T**u p̄cipue angele bone
custos meus. **P**ost hec inquā ab infir-
mo/ cui sanctorz vel sanctaz/ magis deuo-
tus extiterit/ vt illi precē offerat dicendo.
Gloriosissime sancte vel sancta/ singla-
rē in te dū vinerē/ spem z p̄fidentā repo-
sui/ succurre nūc mibi in hoc extremo ne-
cessitatis articulo laborāti. nūc antior su-
pra modū tempus nūc instat z hora. iam
in adiutorium meū intende.

Quarta pars quas

dam obseruatōes edocet. vt sciat q̄lis pre-
dictoz vsus habēdus sit.

Spatiens/ nondū eucharistiā
aut extremā vncionē suscepit.
interroget an eadē sacra deuo-
te parus ē recipe. **S**i etiā sup̄ interroga-
tiōibz p̄missis/ verisim̄ appareāt r̄sōnes
patiētis nō vsq̄q̄s sufficiētes existere. re-
mediū apponat q̄ntū id cōmodū fieri po-
terit. vel p̄ mīstratōz sacroꝝ p̄fessōis. eu-
charistiē. aut extreme vncōis. vel eidem
manifestādo piculū qd̄ incurrit/ nō plene
satisfaciēdo petitiōibz/ sup̄ fide sua z salu-
te conscie platis. **D**oneat vt decedat tan-
quā ver⁹ z fidelis xp̄ian⁹. **A**ttēdat si infir-
m⁹ ipse/ ex cōdicatōis vinculo astrict⁹ tenea-
tur. z p̄terea summittat se totis viribz or-
diatōi sc̄tē m̄ris ecclie vt absoluat. **S**i
moriatur p̄licitū r̄pis spaciū. ad suā recolle-
ctiōz h̄eat. nec morte festina p̄ueniat/ legē
de sorēt corā eo ab astātibz/ historie z orō-
nes deuote. in q̄bz sanus z viuēs āpli⁹ de-
lectabat. vel recensenda cētē dīna p̄cepta
vt p̄fundi⁹ meditet siqd̄ aduersus ea ne-
gligēter oblitū deliquit. vel si his corā eo ī-
structio reticet. **S**i patiēs vsū loq̄n-
di pdiderit h̄z tñ sanā z integrā noticiam
ad interrogatōes sibi factas vel orōes co-
rā eo recitatas/ signo aliq̄ exteriori vel so-
lo cordis p̄sensu r̄ndeat. hoc ei sufficit ad
salutē. **P**̄ntē infirmo/ imago crucifixi
vel alteri sc̄ti quē sanus z incolumis/ spe-
cialiter venerabat. **S**i nō oīa p̄missa di-
ci breuitas sinat/ p̄ponēde sunt orōes. il-

la p̄sertim que saluatori nostro Iesu xp̄o
dirigit. **N**ullatenus aut minime si fieri
possit/ moriēti amici carnales. vxoz/ libe-
ri/ vel diuitie/ ad memoriā reducant. nisi
in q̄ntū id erigit parietus/ spūalis sanitas
et dū alias cōueniēter omitti neq̄t. **N**ō
detur infirmo nimia spes corporalis salutis
consequēde. ingerat potius eidē/ p̄ria mo-
nitio sup̄ius explicata. **S**epe nāq̄ p̄vā-
talē inanē z falsam cōsolatōem/ z incertā
sanitatis corpore confidētiā/ certā icurrit
hō dānatōnē. **Q**uinimo horatūdu est pa-
tiens vt p̄ cōfiteatōem. z p̄fessionē/ aie sani-
tate procuret. q̄ z ad salutem corporis (si
sibi fuerit expedies) valere poterit. z inde
securior atq̄ detior erit. **Q**uia vero fre-
q̄nter corporalis infirmitas/ ex aie languo-
re ortū h̄z/ papa p̄ exp̄ssam decretalē culli-
ber medico corpis/ districte p̄cipit. ne cui
q̄s egrotō/ corporeā p̄ferat medicinā p̄ri-
q̄s de spūalis medici cōfessoris sc̄z req̄si-
tione/ eundē monuerit. **H**inc expedies vi-
dēt. vt in q̄buslibet paupez hospitali-
bus/ vel domibz dei/ statuto firmare. ne
q̄s ibidē eger suscipi possit/ q̄ nō p̄rio in-
gressus die/ cōfessionē faceret/ vel idoneo
sacerdoti ad hoc ipm̄ depurato/ parus cō-
fiteri se cōtinuo p̄ntaret. sicut ī domo dei
parisus/ laudabiliter obseruatur.

Opusculum triptitum finit.

Tractatum sequen-

tem de differētia peccatoꝝ venialiū z mor-
taliū/ edidit. **I**dem xp̄ianissim⁹ doctor.
dñs Johānes de gerson/ pro quarundā
psonaz laicaz simpliciu eruditōe/ in idi-
omate p̄prio sc̄z lingua gallica. **S**z p̄ alio-
rum eruditōe/ alius quidā/ ipm̄ transtu-
lit a gallico in latinum.

Incipiūt Rubrice

cōsiderationū tractatus sequentis.

- i. Declaratio generalis quid est pec-
catum mortale aut veniale.
- ii. Quomodo in omnibus peccatis re-
pire potest peccatū tantūmodo veniale.
- iii. Quādo vana gloria/ est pctm̄ mor-
tale aut veniale. (niale)
- iiii. Quā supbia est pctm̄ mortale aut ve-
niale.
- v. Quā iudicare/ est pctm̄. z quale.

De cognitōe pctōrum

- vi Dñ p̄cept' supior/ est pctm̄. z q̄le
- vii Dñ inuidia est pctm̄. z quale.
- viii Dñ ira est pctm̄. z quale.
- ix Dñ acedia est pctm̄. z quale.
- x Dñ auaricia est pctm̄ z quale.
- xi Dñ gula est pctm̄ z quale.
- xii Dñ luxuria est peccatū z quale.
- xiii De mentiēdo.
- xiiii De iurando.
- xv De correctōe fraterna.
- xvi Quando cōtra consciām facere/ est peccatū mortale. z quando non.
- xvii Quō de duob' mal/ min' ē eligēdū
- xviii Quando ignorātia est peccatum
- xix De p̄fessione/ plura documenta.
- xx De pctis que fiūt in mercantijs.
- xxi De bona credulitate fidei nostre
- xxii De exco'municationibus.
- xxiii Quando vitari debet sacerdos de audiēda eius missa z quando non
- xxiiii Quale malū facit veniale peccatū
- xxv. Exemplū generale declarās quid est peccatū mortale aut veniale.

3 Prolog' in tracta- tum sequentem.

Qui bene p̄siderat bonita-
tem dei erga nos. causam
habet magnifice regratiā
di z laudandi deū. Cum
ei de iusticie rigore/ debe-
remus seruire ei quotidie
meliori modo quo possem' sine cessatiōe
nihilomin' nostre cōpatiēs fragilitati cō-
tentari voluit certum dare nobis numez
mandatorū. z in certo tempē Que si com-
plemus/ gratiā eius habeam' z sufficit ei
z adquirim' paradysum. Melius tñ facien-
tes/ amplius z magnificētius remunerat
Necessitas est igit' scire mandata obligā-
tia z que nō. Alias enī vel trāsgrediemur
ea p̄ ignorātiā vel in custodiēdo ea/ hēbi-
mus magnā nimis de trāsgressiōe dubi-
tatiōem. z dubitabim' vbi dubitandū nō
erat. p̄ quod p̄derem' totā consciē tranq̄l-
litate/ putando nō pctm̄/ esse pctm̄. z ecō-
tra de pctō qd nō eēt pctm̄. Et quis ne-
scirem in oib' casib' dare regulā sp̄calem
qn̄ vn' actus pctm̄ fuerit mortale z qn̄ nō
tñ dari p̄nt aliq' documēta in generali/ p̄
q̄ iudicari meli' pōt de factis specialibus
Propter qd studui scribere vobis p̄sede-
ratiōes aliquas breues/ ad sciēdū quādo

peccat mortalit'. z qn̄ nō. in plurib' casib'
In oib' enī casib' ad longū eas tradere/
graue eēt aut impossibile. Immo hoc qd
vobis scribā/ plene nō intelligetis sic cre-
do/ p̄pter suam breuitatē/ nisi habeatis q̄
vobis declarat. Volo ergo vt de his que
nō intelligetis/ diligēt' inquiratis.

Considerato prima

Declaratio generalis quid est peccatum
mortale aut veniale.

Ater alia mādata dei/ aliq' sunt que
facere debem' sub pena pdendi grāz
suam. incurrēdiq' p̄petuā mortē Et
sunt illa/ q̄ debitā deo cōseruāt subiectōz
z int' hoīes societātē. sicuti est amare deū
omī tēpe z loco z nō odire eū. Sicuti est
nō occidere primū suū innocentē. z non
auferre ei sua violent'. Alia p̄cepta vel cō-
stitutōes z ordinatiōes sunt/ q̄ nō obligāt
nos. nisi ad penā tpālē. qz trāsgredi ea nō
dissipat subiectōem deo a nobis debitā/
nec societātē quā tenemur h̄e ad hoīes
Cōtra priā facere p̄cepta/ pctm̄ mortale ē
z cōtra alias ordinatiōes/ pctm̄ est veniale
Quēadmodū videt' qz rex aliq' p̄cipit sub
pena mort' aut capis. z aliq' sub pena tē-
pali. vt pote argēti. vel carceris. ad tēpus

Consid. II Quō in

oib' pctis/ est inuenire pctm̄ veniale tñ.

Aliq' p̄terit' p̄ceptū ex delibe-
ratiōe z certa scia z p̄sensu exp̄s/
so. aliq' nō sic. s; p̄ ignorantia
vt ex p̄rio motu absq' pleno cō-
sensu. Et i hoc casu/ n̄ est aliq' ita strictū
mādatū/ qn̄ aliq' trāsgredi possit nō pec-
cādo mortalit' p̄ eo qz p̄sensus est id qd
p̄ncipalit' facit pctm̄ Dinc apparet qz nō
noīant septē pctā mortalia. s. supbia/ iui-
dia/ ira/ auaricia/ acedia/ luxuria/ gula/ iō
qz oīs supbia aut omīs ira z sic de alijs/
sit peccatū mortale. immo sepe est venia-
le/ sicut statim dicam.

Consid. III Quādo

vana glā est pctm̄ veniale aut mortale

Vana glā de se nō est nisi pctm̄ ve-
niale. qz opus aliq' si est vanum
nō est p̄ hoc mortale. S; vana
glā/ pctm̄ ē mortale/ p̄ vnā duaz cāz. s.
propter finē p̄opt' quē vana querit' glo-
ria. aut propter materiā aut opus. in quo

querit vana gloria. **¶** Quantū ad pri-
mā cām est sciendū q̄ queri potest gloria
pro altera quatuor causari. **¶** Primo ad
vitandā infamiā falsam. vt si diceretur q̄
ego sum latro. bene possum cōtrariū asse-
rere /z velle q̄ sciat q̄ ego sum alius q̄uis
hoc fieri nō possit sine laudatōe mei. Et
sic nō est pctm̄. solūmodo nō habeat intē-
tio corrupta siue admixta. sicut facillime
contūgit. Immo quādoq̄ tenemur q̄rere
seu velle ita laudari /z est prudētia /z iusti-
cia. **¶** Secūdo laus seu glā queri potest /p
aliq̄ spūali pfecto ad gloriā dei /z ad edifi-
catōez primū. sicut sc̄tus paulus semetip-
sum laudauit. Et qui bñ scit hoc /rpe /z lo-
co cōuenientibz facere /sine alia intentiōe
mala admixta /magnū est meritū. nō autē
pctm̄. **¶** Tñ difficile est q̄ boies q̄ nō sunt
pfecti /z in hūilitate fundari. sciant hoc be-
ne facere /spēaliter in publico. Facillius fit
hoc in secreto inter amicos in colloq̄o /q̄
se mutuo diligūt deuote ac pure. et bona
sua sacra reuelāt inuicē. q̄nq̄ p habendo
psilio aut ad dandā consolatiōem. **¶** Ter-
tio querit talis gloria /ppter auariciā vel
q̄ habeat maior licētia /vel via /malefaciē-
di /z decipiēdi. /z sic est pctm̄ mortale q̄ si-
nis est pctm̄ mortale. **¶** Sicut est p om̄ia. **¶**
Quarto vana glā querit /z laudatio /p fi-
ne aliq̄ qui nō est nisi veniale pctm̄. sicut
q̄n captat aliq̄ leuis placētia /in laude
alicui. et hoc est pctm̄ veniale. nisi aliud
malū se admisceat. **¶** Hoc dico ppter illum
qui p tpe illo /ordinare deberet laudē suā
z regratiari deo vel ad aliū. pfectū ad quē
teneat p tūc. /z ipse hoc omittit. **¶** Secū-
da cā ppter quā vana glā est pctm̄ morta-
le /est ppter op̄ vel materiā /p quā vana q̄
ritur doct̄a. **¶** Et fit h̄ tribz modis. Quia
vel opus est malū de se /z pctm̄ mortale. /z
ibi nō est dubiū quin q̄rere glāz pessimū
est pctm̄ mortale. sicuti q̄rere glām de oc-
cidēdo pbū hoīem. de igne iposito. de ra-
piēdo feminas bonas /exprobrare alteri.
vel vindicādo se iniuste de altero. **¶** Aut
opus de se bonū est. vt est facere elemosy-
nas /ieiunare /orare. Et ibi attendere oportet
quō vana q̄rit glā. **¶** Vel sc̄z p fine p̄ci-
pali. /z hoc ē pctm̄ mortale. q̄ fm rectā rō-
nem /op̄ bonū nō d̄z ordinari in peī op̄
sicut in fine principalē. quēadmodū pec-
catū mortale fm doctores est /si q̄s p̄dicet
p victu hūdo principalr. /z tñ vnū /z alte-

rū est fm se bonū. s̄z ordinatio p̄uersa est /z
reuersa. **¶** Si at glā surripit in dicto viuo /
so ope /nō q̄si p̄cipalis finis aut p̄ncipi-
pali cā ad faciendū idē op̄ /nō est pctm̄
mortale. **¶** Nihilomin⁹ cōsiliū bonū est au-
ferendi eā /z expellēdi q̄ntū p̄t. ad finem
q̄ torū puri⁹ fiat /z ad vitandū piculū po-
nēdi principalē intentōez in illa laudatō-
ne. **¶** Ampli⁹ etiā cauēri debz istd̄ in spūali-
bus bonis q̄s rpalibus /p t̄sto q̄ p̄ciosio-
ra sunt. **¶** Postremo opus bonū p̄t eē in-
differēs. hoc est dictū q̄ de se nec bonū est
nec malū vt est h̄fe tunicā nouā. diuitias
aut pulcritudinē. **¶** Et in h̄is rebz h̄fe glo-
riā /de se nō est mortale pctm̄. **¶** Et dico no-
tāter de se. q̄ alia p̄nt eē picula que cauēri
debēt. vt sc̄z si mulier quedā scit /q̄ p tuni-
cas suas /dat alijs occasionē peccādi. aut
p suū pulcrū sermonē. aut p nimis oñdē-
do suā pulcritudinē. aut p bñ eborisare /
ipsa tenet dimittere. **¶** Quāq̄ ecclia. phibet
talīa opa sicut torneamēta. aut choreas. i
certo tēpe /z loco. **¶** Non dico ego cauēdam
oīm occasionē p quā alius peccare possz
q̄ fieri nō potest. sed nihil fieri debet ad
hunc finē qd̄ p stultā placentiā aut fatuū
desideriū aut aliter /alius peccet. **¶** Et si sci-
tur p certo /q̄ dat cā alteri ita peccādi /ca-
uēri debet fm posse. **¶** Mulier enī nō tenet
neq̄ d̄z /deformare /z defigurare se aut ve-
stire de sacco /aut nunq̄ ire pl̄ ad eccliam.
quāq̄ sciat q̄ aliq̄ stulti /stulte eā cōcupi-
scūt. tñ sicut dictū ē /displicere ei d̄z. **¶** Per
hec q̄ dicta sunt p̄t sciri q̄n ipocrit̄ aut ia-
ctātia /sunt pctā mortalia aut nō. **¶** Quā-
tū est de inobediētia aut de iudicādo aliū
speciales faciā cōsideratōes. **¶** Et de cōtem-
ptu /z dedignatōne /z supbia que habentur
erga deum. sicut lucifer et pharisei.

Cons. III Quando

supbia est mortale pctm̄ aut veniale

¶ Supbia erga deū /h̄ri p̄t p hoc
q̄ putat h̄ri grā quā q̄s nō h̄z
aut p h̄ q̄ q̄s putat eā /aut vult
h̄fe de se ip̄o. s̄ p suā sapiāz. aut
fortitudinē. aut pulcritudinē. **¶** Aut p h̄ q̄
putat eā bñ meruisse erga deū. q̄i de⁹ ita te-
neat facere. /z q̄ alit̄ faciēdo / iuste faceret.
Aut p h̄ q̄ q̄s putat /z vult h̄fe grāz a deo
q̄i p se solo /z de h̄ ipse supbit. sic peccauit
pharise⁹ q̄ reddebat gr̄is deo de bonis su-
is. qd̄ bñ factū ē. s̄z i hoc ipse deficiebat q̄

De cognitōe pctōrum

gaudebat q̄ alij nō habebāt illa vt publicanus. Et hoc signū erat q̄ putabat clare q̄ bona sua essent de se. non autē de deo solummō. Alias enī nō se plus glorificasset q̄ si bona illa fuissent in alio. ¶ In tribus vltimis casibus supbia semp est pctm̄ mortale/ si assit deliberatio et plenus consensus. quēadmodū semp intelligo quādo de peccato mortali loquor et ante et post. In primo casu/ est p̄sumptio que p̄t esse peccatū veniale solū. Solū dico quādo ipsa contingit p̄ ignorantia. aut ipm̄ putare nō est certū neq̄ affirmatū. Exempli gratia. Aliquis potest cogitare q̄ p̄fessus sit. aut bene penituerit. q̄ scilicet ad hoc satis bonas h̄z apparatus. quāq̄ forte nō sit ita. Est itaq̄ securus/ nō se simplr̄ assecurare in talibus quin semp habeat ratiōnabilis timor diuinorū iudiciorū et hūane fragilitatis. Et in hoc peccauit sanctus petrus qui tenebat q̄ moreret pro t̄po iesu et plures alij p̄fomiter/ qui putāt q̄ cōtra tentationes/ mirabilia facerēt. Est etiā bene considerandū et aduertendum/ in hoc peccato et in alijs/ q̄ scz aliquādo recte iudicat et dicitur q̄ omnia habeant a deo et si ne ipso nihil valeret. et tamē totū fit in cōtrariū. pro eo q̄ volūtas nō est iudicio rōnis cōformis. Et dici potest talibus/ q̄ ipsi se ipsos p̄prio ore cōdemnāt. Si enī dicit q̄ totū habes a deo. cur gloriaris tu et despicias aliū ac si de teipso haberes. Hoc apte videm⁹ in luxuria. q̄ homo iudicat et beneficit/ q̄ talis res est peccatū et tamē facit. Aitendū est itaq̄ q̄ rō et volūtas/ semp sint cōcordes in bono. et totū p̄sperabit.

Considerato quinto

Quando iudicare aliū est pctm̄ et q̄le. Iudicare aliū/ venit de supbia. Potest at hoc iudiciū fieri de opibus alteri⁹. vel de ipsamet p̄sona. Et hoc fit duobus modis. Vno modo p̄ certitudinē. altero p̄ p̄sumptionē leuem solūmodo et suspitionē. Iudicare aliū firmit̄ esse malū erga deū et iuste damnandū. peccatū est mortale cōtra bonitātē sp̄s sancti. q̄ in vno momento/ sp̄s sanctus p̄t hoīem facere bonū. sicut paulo fecit. Marie magd. et multis alijs et p̄t homo eadē hora penitere. Estq̄ stultū et iniustū iudicare de hoc qd̄ nescit. qd̄ citius iudicari debz ad bonū q̄ ad malum. ¶ Iudicari de opibus/ p̄t esse qm̄ opa de se

ipsis sunt talia q̄ q̄cunq̄ mō ipsa nō p̄nt bñ fieri. nec p̄ bonā intentōz nec alio mō. Et ibi p̄t bñ p̄ certo iudicari q̄ sunt mala et q̄ alter malefecit. Si opa sunt indifferētia. vel talia q̄ p̄nt bene et p̄nt male fieri. iudicare p̄ certo q̄ mala sint. nisi aliter appareat/ est peccatū mortale. q̄ tam cito immo citius iudicari debz bonū q̄ malū qm̄ fieri poterat bene. ¶ In hoc tamē casu et in alijs/ haberi p̄nt sine mortali pctō aliquē suspitiones et iudicia leuia. quāq̄ bonū sit eas cauere. Et cauere debet bene in tali casu quis malū loquat/ aut difamet alium/ p̄ tales leues p̄sumptōes. et specialit̄ in affirmādo eas plus iusto. aut cōtra bonū alterius. Sicut ad faciendū mori hoīem/ conuenit certissimū habere iudiciū. et similit̄ in exulando siue relegādo extra patriā hoīem. vel in auferendo sibi bonā suā famā notabilit̄. In p̄uo tamen dāno nō est tale piculū. ¶ Scdm̄ ea que hic et pri⁹ antea dicta sunt/ sciri p̄t qm̄ habere dedignatiōem de proximo/ est pctm̄ mortale aut nō et etiā p̄ ea que dicē de inuidia et ira. Et sciendū q̄ iudicare suos superiores. multo peius est/ q̄ de alijs.

Considerato sexta

Quādo contēptus supiorū est pctm̄ et q̄le. Contēptus seu despectus supiorū et p̄ hoc non obedire/ est sp̄ale pctm̄ supbie. Et est sp̄ mortale qm̄ ex certa sciētia fit trāsgressio mandatorū suorū supiorū/ p̄ncipaliter et solūmō p̄ eo q̄ ipsi hoc p̄ceperūt. q̄ ibi p̄rie est cōtemptus. Aut quādo nō reputant. nec fit vis de p̄ceptis eorū. ac si ipsi hoc nō p̄cepissent. et p̄ hoc nō obeditur. Quādo tamē trāsgressio fit mandatorū a supioribus datorū/ pro aliqua fragilitate aut pro alia causa/ nō est hoc nominādū peccatū p̄ contēptū. Et hoc valde cōsiderandū. specialit̄ inter religiosos. et generalit̄ erga omnia p̄cepta facta p̄ hoīes/ nō p̄ deum sine medio. Sepe enī transgredi ordinationes eorum et regulas/ non est peccatum mortale. Et dicere aliter/ eēt nimis durum. Sed tamē quando contēptus accedit qualis dictus est/ non erit excusatio mortalis peccati. ¶ Hoc in loco scire debetis/ q̄ non tenemur obedire superioribus nostris/ nisi in casibus in quibus/ ipsi sunt nobis superiores.

et in quibus dei ordinatio aut nostra voluntate/nos eis summissim? Quia si episcopus meus precipere ingredi religionem. ego nisi vellem non facerem. nisi publicum fecissem peccatum pro quod hoc meruissem. Similiter dico de abbatibus. De dominis temporalibus. De prete et mense.

Considerato septima.

Quia invidia est peccatum et quale.

Invidia de se est peccatum mortale quia contraria est charitati. quia de bono dolet alieno et gaudet de malo. Et tamen considerandum est quod invidia aliquando surgit ex motione naturali. quemadmodum aliquando ex natura sua corrupta. sunt invidi. sicut videmus in canes. Et similiter de alijs vicijis. Et talis motus invidie non est peccatum. quia non est in nostra potestate. Et similiter dico de omnibus motibus quos a natura habemus. Et hoc intelligendum est quod consensus non iungitur. Secundo invidia subrepat per deliberationem quandam. non tamen perfectam nec plenam seu completam. Et hec appellatur peccatum motus. quia non auferat quicquid quis facere posset. quantum auferat antequam habeat plenum consensus et incipit displicere. et hec non est nisi veniale peccatum. Et similiter est in omni peccato generaliter. Tertio dolor de bono alterius potest contingere sine invidia. videlicet quod dolor homini in se est. quia tale bonum evenit ad damnum alterius bone persone. aut populi qui non demeruit. ut si malus homo. habeat preteritum grandem. pro quam mala faciat potest haberi tristitia. pro eo quod tale habet preteritum.

Quarto dolor ille de bono alterius accidit ex voluntate deliberata et certa scientia. sine causa bona. et hec est semper peccatum mortale. Per hoc bene possumus scire quod detractio est mortale peccatum aut non. Detractio est dico de altero male dicere pro odium vel invidiam. Quia maledicere de alio. pro fine bono. ad cavendum ne faciat malum. aut pro eius correctione. aut causa officij facere vel dare testimonium veritati. non est peccatum. si alia mala voluntas non admisceat. At si hoc fit solum pro facilitate loquendi. sicut sepe contingit. et malum quod dicitur non cedit ad magnam damnum alterius. vel fame ipsius. peccatum est veniale. Sed tamen damnum posset esse tale. quod facilitas loquendi non excusaret. Quia cavenda est leuitas dicendi quod ad damnum grande alterius cedit. Et tunc fortius videre possumus quod deridere alterum aut maledicere. peccatum est mortale. aut non

semper malum quod inde venit et intentionem facientis. et iram quam alter inde suscipit. aut potest recipere verisimiliter. aut rationabiliter.

Consideratio octava

Quaeritur quando ira est peccatum et quale.

Ira de se est mortale peccatum. quia ira est desiderium vindicte et male volendi alteri. quod est charitati contrarium. Tunc sicut in pharisis ita et

hic debet considerari. quod quicquid ira accidit per bonam causam et ad bonum finem. quod fit. quod quis irascitur propter vicia. non autem contra personam.

Et sic etiam irasci debemus contra propria vicia et contra aliena quilibet iuxta se et semper statum suum. sicut iudices qui debent punire malos de suis malefactoribus. Et quilibet tempore et loco

debet se opponere adversus mala que videtur fieri. siue per preces siue per bonas exhortationes. aut per siles modos.

Ira aliquando non est nisi pura aut nulla affectio amoris erga alium. ut quod non desiderat ei nec bonum nec malum. et est hic defectus aut diminutio charitatis.

Hec est peccatum mortale nisi quod peccatum videtur in extrema necessitate. quia tunc ad iuvandum est sub pena mortalitatis peccatum si fieri potest.

Quia ira non accidit nisi ex operatione naturali. sicut homines antiqui et melancholici sunt de sua natura iracundi. et ira talis non est peccatum.

Ira quicquid venit per subitum motum et imperfectam deliberationem non est nisi veniale peccatum. Sed si venit per sensum perfectam. peccatum erit mortale.

Nullomodo ira non dicitur quod desiderium vindicte. sed est quodammodo impatientia de facto alteri. absque hoc quod desideret ei malum. hoc non est proprie ira. nec est mortale peccatum. si impatientia non sit talis quod extorret impediat rationem et operet aliorum bonorum.

Alterius desiderium est. quod bene potest desiderari quod malefactorum alterius puniat per iustitiam et per iudices ad honorandos. et ad finem quod quis gaudeat iure suo et hoc non est peccatum. tamen se non admisceat mala voluntas. hoc est quod non plus desideretur damnum alterius. quam recuperare iura sua.

Et semper hoc quod dicitur est iudicari pro quod minari vel vilipendere alterum per iram. est peccatum mortale. aut non. semper quod per talia facta recipit vindictam. et nocet proximo.

Etiam quo modo maledicere alteri per deliberationem imprecando et optando ei malum grande. est peccatum. Et quo modo etiam blasphemare. desplicere. ac denegare deum. et sanctos et sanctas eius. causa ire

De cognitōe peccatorum

sue/est blasphemia et villanū mortale peccatū. si psona tunc scit aut scire debet hoc quod dicit et facit. De iuramentis dicitur in sequentibus.

Consilium IX. Quando

acedia est peccatum. et quale.

Acedia ex se non est mortale peccatū. quia non dicit nisi tedium boni spiritualis. sicque non est nisi diminutio fervoris charitatis.

Si tedium hoc est de bono spirituali laborioso tunc est naturale. Natura enim refugit laborē. et hoc non est peccatū. quia motus iste non est in nostra potestate. Et si consentit tali motui/adhuc non est nisi veniale peccatū. Pro generali quippe regula tene quod consensus ad id quod solummodo est veniale peccatū. non est nisi veniale peccatū. Sed si tedium est tale quod per ipsum omittitur fieri hoc. ad quod deus tenet per preceptū. clarū est quod ibi est mortale peccatū. Aut si tedium est tale quod displiceat etiam vivere. ac per hoc cadat quis in desperatōem sicut faciunt hi qui se ipsos occidunt. peccatū est mortale. Penes hoc considerari potest quando acedia dicitur horis/et audiendi missam/peccatū est mortale aut non. Quia si quis tenet dicere aliquid per preceptū aut per votū/et per acedia omittit/peccatū est mortale. Si tamen parva dimittit vel omittit parva. vel si fiant aliqui leues defectus per hoc quod non bene attendit. non oportet dicere quod semper sit mortale peccatū. Et quis bonū sit attendere. tamen si quis de certo proposito non impedit se ab attendendo/faciendo aliquid quod totaliter auferat intentiōem/sive hoc fiat per cogitatiōem/sive per opus. non oportet reincipere. nec est mortale peccatū quod quis alio cogitur. Sed si per certā deliberatōem in dicendo horis/quod precipit se impediri ab attenditōe/et ita vult remanere. ita se impediri/cogitur reincipere. quia sic solvendo non quitur quis. quippe quia tollit bonū propositum quod in principio habebat ad serviendum deo. Estque sciendū quod quilibet persona christiana/derationabili etate/debet audire missam dominicis diebus et festis preceptis nisi habeat excusatōem rationabilem. secundum ordinatiōem et consuetudinē patrie. ubi ipsa est et quam prelati volunt et ordinant/et sufferunt vel permittunt.

Consilium X. Quando

Avaricia est peccatū et quale. Avaricia est inordinatus appetitus habere aliquid. Et fit hoc quandoque in retinendo. quandoque in adquirendo. quandoque in desiderando.

Aliquid desiderat quinque modis. Primo bonū alterius. et taliter quod auferretur si fieri possit. et ibi est peccatū mortale. quod est furtū cogitatio. Secundo desideratur aliquid illicitū. per certam sciam et deliberatōem propter. ut si scilicet aliquis non dignus desiderat prepositurā. aut esse iudex. de quo sentit aut sentire debet quod ad hoc est indignus. et ibi est mortale peccatū. Tertio potest appeti bonū alterius vel res non licita/per voluntatē non absolutā. sed sub conditione expressa vel intellecta. ut dicendo/vellem hoc vel hoc/si possem habere absque offensione dei/aut sine damno alterius. vel si essem dignus. Et hic non est peccatū vel est veniale peccatū. Nec oportet quod semper cogitatio conditio. sufficit quod subintelligatur. Est etiam intelligendū quod per tales optatōes aut desideria/non omittat fieri hoc quod deus facere tenet de bonis alibi. et ne generent in corde mali motus. qui postea auferri non possunt. sicut contingit in isto peccato avaricie. et plus in peccato luxurie. quod in talia se potest esse mortale peccatū. Quarto desiderat res non necessarie et superfluitates per desiderium nimis ardens. et tale quod mens impedit totaliter ad cogitandū de propria salute. et ibi est cupidus vel sollicitudo pessima/que est in euangelio prohibita. et est peccatū mortale. Quinto desiderat per amorem nimis magnū nec tamē talem quod quis vellet offendere vel omittere ad cogitandū de propria salute et ibi est peccatū veniale. Et potest amor sic esse temperatus/et non erit peccatū immo meritū secundum bonū finem intentū.

Avaricia in adquirendo est multis modis. Adquiretur enim aliquando per iniusticias et fraudes et vias illicitas et ibi est peccatū mortale. quando ars qua adquiretur/est peccatū mortale. sicut in piurando. aut transgrediendo mandata dei. sicut est de stultis mulierculis. ut est de usurariis. et falsis mercatoribus qui mentiuntur. et iurant suas merces alias esse quam sunt. ut in ludis prohibitis. Quoad modū etiam quod omittitur fieri debitū diebus dominicis/et audiendo missam/

pro mercatio: nisi aliud excuset. vti eē po-
 rest in aliq̄bus casibz. ¶ Adq̄ritur aliq̄n
 p̄ media que nō sunt nisi venialia pecca-
 ta. vt p̄ verba ociosa ⁊ iocosa ⁊ mendacia
 ad risum dominos puocātia. et potest eē
 ibi sepius veniale dūtatur peccatū. Et si
 aliqui facerēt sicut fistulatores aut iocu-
 latores aut sicut qui similia exercēt ad lu-
 crandū vite necessaria quia aliā artē non
 sciunt: nō auferem dicere q̄ essent extra
 statum salutis. Quia domini ad auferē-
 dum eorū melancolias que eis sup̄veni-
 unt occasiōe magni oneris quod portāt
 capiūt inde solaciū ⁊ deductiōem in talibz
 rebus ⁊ aliquādo etiā p̄pls. ¶ Sic posset
 audacter sermo fieri de mercatibz q̄n pec-
 cat in eis ⁊ quādo nō ⁊ de modis cōmittē-
 di vsuras. sed causa breuitatis trāseo illa
 faciliter ad p̄ns. ¶ Avaricia est in reti-
 nendo. q̄ si retinet alienū sciēter ⁊ contra
 placitū eius cui⁹ res illa est. taliter q̄ si ip-
 se sciret non sibi placeret ⁊ nō habet vo-
 luntas restituendi tpe ⁊ loco. Sed si res
 talis est ⁊ istiusmodi hoīs q̄ certā habeo
 confidentiā q̄ ille cui⁹ res est nō haberet
 displicentiā q̄ ego haberē. ⁊ me cum illa
 iuuare. ¶ Vel q̄ ad p̄ns nō habeo cōmodi-
 tatē restituendi sine aggrauatiōe magna
 ⁊ alter de hoc nō damnificat granditer. et
 habeo voluntatē restituendi tpe ⁊ loco. ibi
 nō est in retinendo peccatū mortale. ¶ Se-
 cundo retineri potest id qd̄ necessariū est
 pro se ⁊ pro suis fm̄ q̄ requirit ad statum ⁊
 dignitatē ⁊ alia que iuste exercent ⁊ habē-
 tur. ⁊ hic nō est peccatū. ¶ Tertio retinet
 sup̄flua ⁊ que nihil proficiūt ad necessita-
 tem ⁊ ad statū hoīs ⁊ ibi sepe est peccatū
 mortale ⁊ specialit̄ quādo hoc fit p̄ ardēs
 desiderii hūdi vel adq̄rēdi qd̄ satiari nō
 potest. Et hui⁹ signū est q̄ plus eligit q̄
 res putrescat ⁊ vastet q̄ q̄ tradat ad vsuz
 ⁊ fructū. Sed tamē amor retinendi talia
 nō necessaria potest eē ita puus. q̄ nō erit
 nisi peccatū veniale. Et specialit̄ si tūc
 nō occurrat vel cōpareat paup̄ q̄ sit in pi-
 culo mortis nisi ei succurrat. q̄ tūc tenet
 aliquis iuuare primū tam de sup̄fluis q̄
 de his que sunt necessaria ad statū. nō au-
 tem de his que sunt necessaria simplicit̄
 ad victū. quia melius debeo me amare et
 vitā meā q̄ alteri⁹. Et ibi data est general̄
 regula/ q̄n dari debz elemosina sub pena
 peccati mortalis. tūc scz/ quādo videt ali

us in piculo mortis/ nec videt quō ei suc-
 currat p̄ aliū. Tunc enī tenet quis occur-
 rere sub pena peccati mortalis/ si facere po-
 test sine piculo tali in quō alter est/ quod
 nominat̄ extreme necessitatis.

Consideratio. XI

Quando gula est peccatū et quale.

Gula est desiderii aut appetit⁹
 deordinatus. in manducando
 Et est de se veniale. Et p̄t eue-
 nire quinqz modis. Aliq̄n ap-
 petitus est solū ex natura. quādo natura-
 liter desiderat manducare ⁊ bibere. q̄n fa-
 mes aut sitis habet. et in hoc nō est peccatū
 nec in delectatiōe que naturalit̄ est in mā-
 ducādo. quia hoc non est in nostra p̄tate
 ¶ Secūdo ultra desiderii hoc iungit q̄n
 desiderii voluntariū ⁊ placentiā in dele-
 ctatiōe. ⁊ ibi est peccatū veniale. ¶ Tertio
 quādo fit transgressiō alicui⁹ mandatoꝝ
 dei vel ecclēsie. sicut ieiunioꝝ statutoꝝ/ p̄
 gulam sine causa rationabili. Quā t̄n p̄so-
 na gradit̄ se grauaret in ieiunādo scz vel
 p̄pter ei⁹ senectutē/ vel infirmitatē/ aut ni-
 miā inuētutē/ aut propter laborē q̄ est ei
 utilis ⁊ necessari⁹/ vel q̄ nō habz vñ pasca-
 tur vna vice. aut q̄ habet infantē quem
 lactat ⁊ nutrit. In casibz istis ⁊ similibus
 nō tenet p̄sona ieiunare. imo peccaret ali-
 quādo si ieiunaret. quia aliq̄n grauaret na-
 turā suā ⁊ cōplexionē nimis. ¶ Quarto
 quādo tale placitū habet in manducādo
 q̄ preponit diuino amori. hoc est dictū
 q̄ pot⁹ fieret transgressiō mandatoꝝ dei/
 q̄s q̄ abstineret a manducādo. ⁊ ibi ē pec-
 catū mortale. sicut si aliquis propter suū
 gulosum māducare. vult rape alienū. aut
 nō vult ire ad ecclēsiā quādo ad hoc tene-
 tur aut q̄n sciēter omittit facere aliquod
 mādatoꝝ dei/ p̄pter nimiam suā repletiōem
 aut inebriatiōem. ¶ Et hic scit q̄n ebrie-
 tas est peccatū ⁊ q̄n nō. Quia si q̄s cadit in
 ebrietatē fortuitū. p̄ potatiōez maiorē q̄
 sit rationale/ vel fortius vinū q̄ putauit.
 peccatū est veniale. Si autē p̄sona bene
 p̄cipit ⁊ vidit ⁊ scit malū quod accidit ex
 inebriatiōe ⁊ nihilomin⁹ p̄ gulositatem
 inebriat se sciēter/ ipse peccat mortaliter.
 Et similiter facit ille q̄ aliū p̄ maliciā ine-
 briat. aut p̄ inebriati malo scz vel ad deci-
 piendū vel ad infamādū. ¶ Et q̄s conside-
 radum q̄ si p̄sona tenet p̄votiū aut p̄ gene-

De cognitiōe peccatorū

rale preceptū ecclesie. aut p penitentiā/ ieiunare. et accidit sibi vnū aliqd de supra memoratis impedimētis/ p que grauatur/ bonū est q petat consiliū de non ieiunando a suo plato. vel ad min^o a suo curato. aut p fessore. si cōpetenter fieri pōt r requiri ad habendā maiorē securitatē.

Consideratio. XII

Quando luxuria est peccatū et quale.

Luxuria de se est cōtra mādātū dei. Et fit multis modis Quia aliqñdo nō est nisi in p̄rio motu cogitatoris. r ibi est pctm veniale. qz consensus nō est pfect^o. Secūdo p̄t haberi cōsensus ad delectatōez q̄ est in ope luxurie qd̄ esset pctm mortale. r ibi ē pctm mortale. Et silr accidit in alijs peccatis. vti aliq̄s possit tantū delectari i cogitādo quō su^o inimicus haberet magnū dolozē aut infortunū/ q̄ peccaret mortalliter posito q̄ hoc maleficiū nō veller facere suo inimico. Silr p̄sona p̄t cogitare de delectatōe quā habet illi q̄ peccant sp̄ luxuriā r in hoc habere bñplacitū p̄ delib̄erandem p̄fectā/ q̄ peccabit mortalliter posito q̄ nolit tale op^o facere. Aliū esset si q̄s acciperet delectatōem in his q̄ de se nō sunt nisi veniale pctm. qz p̄sensus in pctm veniale/ nō est nisi veniale pctm. Tertio potest haberi cōsensus ad opus carnale/ extra matrimoniū. r ibi est sc̄mp peccatū mortale. Quarto aliqñ nō solū tenetur mala volūtas in corde. imo etiā nutrit ipsa a foris in videndo r loqñdo vel tangendo se vel aliā p̄sonam. r ibi sp̄ est mortale pctm. sicut volūtas ex qua seq̄t opus. est pctm mortale. Ecce videtis quot peccata mortalia sūt sepe/ quādo tenet mala volūtas. r specialit̄ in choreis r in alijs iocunditatibz seculi. Aliū dicēdū foret si nō habeat mala volūtas ab intus. qz videre pulcritudinē mulieris/ fieri potest sine peccato. vel q̄ nō erit nisi pctm curiositatis. Debet etiā cauere p̄sona. se iam dico/ q̄ n̄ det causam peccādi alteri p̄ visum. aut trāsitū suū. aut sermonē. aut tactū. qz ibi cēt pctm. posito q̄ nō veller peccare carnalit̄ quia etiā cauere dñt picnla que eueniūt p̄ malos motus/ q̄ inde exurgūt. Quinto cogitari p̄t de pctō carnis ad cōfitendum vel ad cauendū. vel solū p̄ cōditionē. dicēdo si nō esset p̄tra mādātū dei/ talis res fi

eret aut talis. r ibi sepe nō est pctm. vel n̄ est nisi veniale. S3 tñ q̄ caueat mal^o consensus p̄tra mādātū dei. r q̄ talis cogitatio nō inflāmet se nimis De hoc pctō scripti diffusius alibi in vno tractatulo nominato speculū anime

Consideratio XIII

De mendacio r quale peccatum est.

Mentiri ad dānum magnū alteri/ est peccatū mortale. Mentiri per iocū aut ad vtilitatē suā vel alterius/ sine damno alteri est pctm veniale. Et sciendū q̄ bñ pōt celari aliqua veritas sine mēdacio et sine pctō. S3 tñ om̄e mendaciū/ est malum r pctm. qz fit abusus loq̄le q̄ ordinata ē ad hoc manifestandū qd̄ est in corde. r p̄cipaliter p̄pter hoc. qz si dare licētia mētidī sine pctō/ destrueret tota fiducia societatis q̄ est inter hoies. qz nesciret qñ veritas diceret r qñ nō exq̄ mētiri posset licite in aliq̄ casu. Quātū ad opa bñ pōt fieri aliqd ad aliā intētiōez q̄ ad eā ad quā accipiūt vidētes. ad celādū se in certis casibz. sicut faciūt q̄ insidias aprāt r faciūt i bell

Consideratio XIII

De iurādoz quando est mortale.

Iurare falsum sciēter. in oi casu est pctm mortale. siue i rebz serijs. siue in iocis S3 si p̄ inaduertētiā aut facilitatē loqñdi peierat/ p̄t esse veniale pctm. quāq̄ mala cōsuetudo nō excuset eos q̄ p̄ ipam piurant Ibi vides q̄ grāde malū est assuescere se iurationibz. Et accipit iuramētū ad intētiōē ei^o cui fit. r fm vsum cōem intelligēdi qz q̄ arte iurat falsum. arte periurat. Et qñtū ad iuramētū de futuris/ p̄sona statū piurat tūc cū h̄volūtatē firmā/ nō impledi. vel quia nō complet de facto.

Consideratio xv

De correctōne fraterna.

Nos tenemur sub pena mortalis pcti/ corrigere bonis sermonibz vel aliter/ nostrū pximum qñ scit q̄ malefacit. r certū tenet q̄ p̄ illaz correctōez q̄ ei fiet ipse se cōtinebit. r alit̄ nō. S3 si estimat q̄ nihil pficiat. r q̄ forte peius faceret vel p̄seq̄ret vel odiret is q̄ talē instrueret. tūc nō tenemur pximū corrigere. nisi sim^o iudices. vel p̄blica officia

habentes. qz esto qz malefactor irascatur. aut nō. ipe est puniendus. nisi esset qz forsi tan p̄pter hoc/ maius malū adueniret reipublice et bono cōmuni. Et intelligit etiā hoc. qn̄ publica sunt peccata

Cōsideratio XVI

Quā facere cōtra cōscientiam/ est peccatū mortale aut non.

Quoniam p̄sona que firmā habet cōscientiā de aliq̄ qz sit peccatū mortale. et in illa cōscientia ipsa hoc facit/ peccat mortaliter/ quantum eius res illa sit nō mala. S; tales false cōscientie sepe refutari debent. et auferri ad iudiciū magis sapientiū. Et est intelligendum quod dicitur/ de cōscientia firma. qz p̄pter quāsdā faciles dubitatōnes que habentur et q̄s nō est facile auferre qn̄z/ nō oportet qz hoc qd̄ dicitur est/ habeat locū. et qz habet fortior cōscientia ad contrarium.

Cōsideratio XVII

Quō de duobz malis/ min⁹ est eligendum.

Quotienscūqz p̄ suū factū aliq̄s cadit in tales laqueos/ qz effugere nō potest absqz peccando/ tūc debet omittere et cauere/ ne faciat id qd̄ de se est peius. Quēadmodū siq̄s iurasset occidere aliū. ipse debz nō tenere suū iuramentū. et nō occidere aliū. Et similiter dico de omnibus iuratiōibus et de omnibz minis. p̄missionibz et votis p̄ que peius fieret ea seruando q̄s omittēdo p̄pter supuenientes casus fortuitos. v̄l quia facere sunt stulte et improuide.

Cōsideratio XVIII

Quādo ignorātia est peccatū et quomō.

Ignorātia accidere potest/ aut p̄ negligentiam non volendi apponere laborē ad sciendū id qd̄ debet sciri. aut ad finē qz liberi peccant p̄ctm̄. imo aliq̄n̄ graui⁹ efficiūt. Alia ignorantia qn̄ q̄s fecit suā diligentiam fm̄ statū suū et suū intellectū ad sciendum id qd̄ sciendū erat/ et tñ nō scit totū hoc qd̄ expediuit sciri ad suū statū. Et talis ignorātia/ excusat ex toto p̄ctm̄. sicut ignorantia facti. Si aliq̄s putaret māducare pisces in sexta feria/ et dant ei carnes in similitudine pisciū. talis māducādo nō peccat. nisi aliter sciat. Et silr in pluribz casibus. qz

ignorātia de se nunq̄s est peccatū. s; negligentia et p̄cept⁹ sciēdi/ facit peccatū.

Consideratio XIX

De confessione multa documenta.

Res tenemur cōfiteri postq̄s peccauim⁹ mortaliter/ tantūmō in casibus que sequūt. Videlicet vna vice in paschate p̄pter ordinatōem ecclesie. Secūdo quādo recipi debet sacramentū eucharistie. et fm̄ quosdā omnia sacramēta. baptismo excepto. Tertio quādo quis est in periculo mortis fm̄ verisimilē cōiecturā et humanā dubitatōnē. sicut in piculo grauis infirmitas. aut belli aut maris. Quarto qn̄ habet p̄fessor qui absoluere potest de peccatis. et putat siue credit qz nunq̄s habebit. nisi forte nūc: vt accidere potest in casibz prelati referuatis. Quinto qn̄ firmā hz q̄s cōscia qz quā nō deponit qz debet cōfiteri. Et est hoc intelligendū qn̄ haberi potest presbyter talis qz possit absoluere. et qui nō sit qui cōfessionē reuelet. nec horret cōfiterē sibi ad malum faciendū. Quia in tali casu fieri debz acti nō habere talē sacerdos. etiā si eēt ipse p̄prie curatus. Et quāuis materia ista de confessione sit bene utilis ad diu tractandū/ tamē ego breuiter trāseo/ dicēdo de ea que sequūtur. P̄rio de peccato veniali nemo tenet cōfiteri. quāuis sit bñ factū et p̄fectio. Et similr dico de circūstantiis et cōditiōibus/ q̄ de se nō sunt peccata mortalia. Tē celari dicitur peccatū alteri in confessione/ sicut cōfites vellet qz celaret suū peccatū. et nō debet obediri cōfessori qz hoc vellet inq̄rere. et sp̄aliter si nō sciret bñ qz cōfessor vellet proficere alteri et nullo modo nocere. sic sit qn̄qz ad trahendū aliū a suo peccato singulariter extra confessionē. nisi forte i casu quo p̄prie peccatū dici nō posset p̄sbitero cuiusqz/ sine accusando. Tē qz nō hz cōtritiōnē. hoc est p̄positū et desiderū abstinentiā a peccato. talis nō absoluit. et debet p̄stea integre cōfiteri. et etiā de ista fictiōe. se simulasse scz quasi habuerit bonā contritiōnē. Et fm̄ aliq̄s sufficit qz nō habeat p̄sens voluntas peccandi. Tē bonū est breuem facere cōfessionē/ sine faciēdo longū peccatum et sine dicēdo longā q̄si fabulam. Sufficit qz cōfessor sufficiēter intelligat hoc qz cōfites fecit. et qz omittat id qd̄ ad grauitatē peccati non p̄tinet. Et sp̄alr hi qz

De cognitiōe peccatorū

sepe confitētur. aduifare debent hoc de q̄
hnt spēaliter cōfciāz et hoc ipm dicere et
residūū ī generali et breuiter. nisi forte ali
ter fieret/ ad hndum consiliū aut consola
tionē. **I**te cōtingit q̄ aliq̄s ignorat de
aliq̄b factis. **I**te faciat vel non. nec etiā
scit vtrum mortaliter peccet aut non. et
in tali casu/ potest confiteri sub conditiōe
dicendo. **E**go dubito de tali facto aut de
mō facti et de intentōe/ pro q̄nto ego pec
caui ego p̄fiteor. qz in cōfessione mentiri
nemo debet. nec affirmare hoc de q̄ est du
biū. **I**n bonū est et securū de talib penite
re/ ac si quis cert⁹ esset. **I**te si q̄s sentit se
p̄ frequēter cōfiteri q̄ minore ex hoc habe
at deuoiōem/ occasiōe consuetudis/ talis
debet abstinere ad aliq̄d ips. **E**t si liter di
co de recipiendo sacramēta corporis dñi
nostri **J**esu xp̄i. **S**z q̄ se sentit p̄ficere ex h̄
magis et magis/ et habere maiore cōfciē
tie pacē/ p̄t om̄i die confiteri et om̄i die
cōicare. **I**te nemo p̄sumere debz q̄ pos
sit aut sciat se ponere in statū talē p̄ dilige
riam cōfessionū/ quin sp̄ inueniat de pul
uere defectuū venialitū. qz in ipsamet con
fessione peccat venialit. **I**taqz in vacuū
talis fatigaret se. q̄ nimis veller de talib⁹
defectibus confiteri/ et circa eos imorari.
Quia etiā q̄rat hō multis alijs modis q̄s
per confessionē. vti est dicere pater noster
aut p̄cuere pectus suum.

Consideratio XX

De p̄ctis que sūt in mercantijs.

Mercantijs cauere debēt alique condi
tiōes specialit. **V**idelicet q̄ nihil iure ab
aliq̄/ nisi qd̄ tenere velit. et nisi teneatur. qz
aliter p̄iurat et peccat mortalit qui scient
facit. **E**t est hoc dura res. p̄ nostris merca
torib⁹ de frācia. **I**te q̄ vitet mēdaciū (et
specialit ad damnū alteri⁹) in laudādo su
as merces multo plus q̄s iudicent esse lau
dāde. **I**te si in mercib⁹ siue venalib⁹ sunt
magni defect⁹ q̄ sciri non possunt aut p̄ci
pi/ siue recipiēdo siue tangēdo/ nō debēt
celari. nec vendi debēt ac si p̄dictos defe
ctus nō haberēt. **A**lter enī fieret deceptō
alterius/ grādis et aliter q̄s q̄s rōnabiliter
vellet q̄ sibi fieret. **I**te q̄ pro mercantijs
suis q̄s non p̄dat seruitiū dei ad qd̄ tenet
per p̄ceptū dei aut ecclie. et spēaliter fm̄
patrie p̄suetudinē in q̄ est. et quā plati sci
unt et sustinent. **I**te q̄ custodiāt bona

fides fm̄ q̄ merces constiterūt et pro q̄nto
vē. i. p̄ss. nt. saluo sufficiēt. lucro fm̄ la
bores factos et fm̄ tēpus qd̄ currit. **E**t q̄
p̄pter simplicitatē alteri⁹ aut bonā fidem/
nō fiat ei peius. **I**te q̄ nō vendat cari⁹
ad credulitatē q̄s ad argētū. **N**isi forte ha
beret damnū magnū in nō habendo argē
rum. **E**t in casu isto et in om̄ib⁹ similib⁹
debet homo suā examinare cōfciāz. **Q**uia
si iudicat q̄ plus diligeret suam pecuniā
vel etiā minore. q̄s expectare et plus habe
re/ p̄pter damnū qd̄ recipiet. ego teneo/ q̄
rōnabiliter p̄t vendere carius/ fm̄ dam
nū quod scit aut intelligit se habiturum.
Propter qd̄ in multis casib⁹ sciri potest/
quando erga deū fit vsura et quando nō.
quia intentio est que facit p̄ctm̄ erga deū
quicqd̄ sit de iudicio ad homines. **P**ropte
rea si quis carius vendat ad credulitatē si
ne expectantiā/ et p̄pter hāc causam/ nō vel
let statim solui/ vsura est. **I**tem ad cauē
dū p̄iuratiōes et mendacia et alia p̄ctā/ ego
consulo. seruari consuetudinē quorundā
bonoz et fidelitū mercatorū hoc est. nō su
p̄ferre suas merces. s̄ eas vendere ad vnū
verbū. **E**t quādo videbitur hec cōsuetudo/
carius et breuius emet. et fiet placitum deo

Consideratio XXI

De bona fidei nostre credulitate.

Quilibet homo q̄ habet rōnē et
discretiōem/ debet p̄ exp̄sum
credere articulos nostre fidei. et
veritates q̄ ei cōiter p̄dicant et
annūciantur. tam p̄sum setē ecclie. vti
est in colendo festa et p̄ auctores approba
tos et p̄ suū curatū. **S**icuti est q̄ est vnus
solus deus in trib⁹ p̄sonis. qui om̄ia crea
uit. et q̄ habz iustū et sapiēs regimē totius
mūdi. **E**t cōfōrmiter de alijs articulis et
veritatibus. **N**ec debēt simplices hoines
magnas facere inq̄sitiōes de talib⁹ verita
tibus. sed eas credere humiliter. qz pessī
ma sup̄bia est nō velle intellectū suū sum
mittere ad credendū et se inclinādū/ in id
quod deus p̄cepit. **C**ōtra hoc faciūt illi
q̄ murmurāt de hoc q̄ deus facit vni et nō
alteri. ac si sit iniustus. aut nesciat qd̄ faci
at. **C**ōtra hoc faciūt sortilegi et sortile
ge. **E**t si eueniat q̄ inimicus tibi afferat vl
mittat tibi fantasias et cogitatiōes contra
aliquas veritates fidei. et tu sentis q̄ eas
repellere nō potes. nō reputes et cōtemne

cas. tantū cura q̄ bonū habeas desiderū
et voluntate credendi id quod credendū
est: fm q̄ teneris. Et ista bona volūtas
reputat tibi pro facto. et erit tibi merito-
ria. Nec hoc dico quin etiā rogare debe-
as deū/ q̄ libereris de tali tentatōe. Et eti-
am habere cōsilia sapientū. Quāq̄ fre-
quēter nō sit aliud consiliū/ q̄ qd̄ dicit. si-
cuti alia vice plani? scripsi de tentatōibz
blasphemie. Et sicut fuit dictū sancto An-
thonio qui aliquādo posuerat se ad pen-
sanda diuina iudicia: quō vnus est bon?
alius est malus. quō tot et tanta est quāti-
tas dānandoz respectu saluandoz. Et
similiter de alijs iudicijs dei. Et tūc dictū
fuit ei Anthoni anthoni de te cogita. et de
um dimitte cōuenire cum suis creaturis.
Satis enī sapiens bon? et potens est/ ad
faciendū id qd̄ faciendū est. etiā absq̄ hoc
q̄ tu doceas eū. aut introcas secreta eius.
Sicuti ei dicebat. fac bñ et bene habebis

Consideratio XXII

De excōicatioe et de remedio eius

Quilibet p̄sona/ que sciēter se p̄
mittit excōicare/ et nō apponit
q̄ cito potest remediū. p̄ sua ab-
solutōe. ipsa peccat mortaliter
pro cōtemp̄tu sui plati. et cū hoc pd̄dit bo-
na que sūt in sancta ecclia/ qd̄ est pd̄ditio
horribilis. Et est hoc intelligendū vsq̄q̄
peniteat et confiteat. et habeat suā absolu-
tionē ad min? a deo. Quod tūc fit. qñ q̄s
ab ecclia excōicatus est. nec potest cōue-
nienter apponere remediū ad habēdā su-
am absolutōem. ita statim. et inclamat mi-
sericordiam a deo. Et tūc nō est expulsus
habendi p̄tem suā de bonis que sūt in ec-
clesia sancta generaliter. qñq̄ adhuc non
debeat intrare ad officiū diuinū. nec alia
sibi prohibita facere. quousq̄ suam ab ec-
clesia habeat absolutōem. Et debet vi-
tari om̄is homo excōicatus ab ecclia/ q̄
est noiātim excōicatus et denūciatus. et p̄
hoc scitur q̄ ip̄e est excōicatus. excepto in
quibusdam casibz. vti seruitoz p̄t seruire
dño suo excōicato. vti etiā potest eis fieri
sermo p̄ correctōne eozū. vti in casu exte-
me necessitatis. et sic de alijs casibz.

Consideratio XXIII

Quomodo sacerdos vitari debet ne mis-
sa eius audiat.

Vitari nō debz sacerdos in suis
missis aut alijs officijs: nisi sit
excōicatus p̄ suū nomē et talis
denūciatus. Alias quantūcūq̄
sit peccator et tenēs concubinas/ aut alia
faciens mala/ quia ex quo prelati superio-
res in ecclesia dei/ hec sustinent/ nemo te-
net tales vitare. Et si sunt aliq̄ iura q̄ vi-
dent dicere eos vitandos/ illa sicut p̄mis-
sum est intelligenda sunt. Aut desecerūt et
nō tenent/ p̄ nō vsū. et ad peius cauedū
et ne homines frequēter eleuetur et faciliē
cōtra suos curatos/ propria auctoritate.
Tamē hic nihil affirmo et ex causa. De h
alibi largius scripsi.

Consideratio 24

Quod malū facit peccatū veniale et vnde

Quia peccatū veniale (venit.
q̄ nō auferat grām dei tñ p̄ ip̄z
veniūt plura et magna damna.
propter quod cauendū est et ab-
stinendū ab eo fm posse. Quia p̄ ip̄m ad
quirit pena. et pd̄unt plura bona alia que
fieri possent. et grandia merita que lucrari
possent. et ruitur citius in pctā mortalia.
Et vere bonus filius/ non solum cauere
debet patrē suū prodēdo vel tradendo
offendere/ vnde pd̄at amorē patr̄. sed eti-
am custodit se et abstinēt se facere quicqd̄
non est ad placitū patr̄is. Quāuis itaq̄
in pluribz casibz vti dictū est/ possit aliqd̄
malum fieri absq̄ mortali pctō vel absq̄
pctō aliquo q̄ scz ad bonā intentiōem. et
propter bonū finē fit: sicut dixi in deside-
rando laudē mundanā aut devolendo al-
teri malū tempale. nihilomin? bon? seru?
dei. plurimū immo plus dubitat et timeret
decipi et defectū cōmittere in talibz casibz
q̄ in illis que clare et manifeste sunt mala
et que bene fieri nō p̄nt. Scit enī inimic?
q̄ bonus dei seruus nūq̄ cōmitteret ali-
quod qd̄ sciret/ aut qd̄ in aperto clareret
esse malū. et ideo conat coopire malū sub
ymbra et similitudine boni. Hortat enim
qñ q̄rere falsam laudē sub ymbra vitan-
di infamiā vel proficiendi alteri. Et inde
veniūt male iactantie. et vane excusatōes.
Conformiter in corrigendo aliū vel inq̄-
rendo. vel desiderādo malū alterius sicut
terigi supius. Ecce in cōclusionē vide-
tis q̄ nihil est securitatis in hac vita. que
nō est nisi tentatio. Propterea hūiliare de
D 3

De cognitiōe peccatorū

bemus nos in timore p̄pato cum spe sub
dei nostri boni patris gubernamiet expe
ctare q̄ semp̄ erim⁹ in tentatōe vsq̄ ad vl/
timā mortis horā. sicut affirmat sc̄a scri
ptura. Et sanct⁹ Antoni⁹ hoc dicit. ⁊ nos
videm⁹ ad oculū q̄libet die. Et hec est suf
ficiēs causa tenēdi nos q̄tidie ī custodia
nostri. in vero timore ⁊ hūilitate. sicut ca
priui suā sententiā qualibet expectātes ho
ra ⁊ nō sciūt qualis futura sit. vel qualis
sit. in iudicio domini sui.

u Consideratio xxv

et vltima. Generale exemplū declarās qd
est peccatū mortale aut veniale.

Ad melius intelligendū omnez
supra dictā materiā/ accipiam
aiam nostrā/ comparando eā per
exēplū vni regine. ⁊ deū regi ali
cui/ spōso eius. ⁊ inimicū traditori regis.
⁊ tentatōes ad similitudinē nūcioꝝ. **P**o
no ergo q̄ regina frācie sit cū rege in came
ra sua sicut eius spōsa ⁊ amica singularis
veniet aliq̄s gartio aut famul⁹ nūci⁹ mis
sus ab regis inimico/ ad loquendū regie
ad inducendū ⁊ inclinandū eā vt dimit
tat regē ⁊ se donet inimico eius. Sit pro
exēplo rex anglie. Regia p̄t sex modis aut
statib⁹ se habere erga nūciū q̄ querit eā de
honestare. **P**rim⁹ stat⁹ ē talis. q̄ nec ve
lit nec dignet̄ recipe talē nūciū q̄ eā req̄
rit dehonozare nec audire p̄ba ei⁹. nec re
cipere ip̄i⁹ dona. imo faciat turpē. malū et
durū vultū ⁊ expellat eū foris domū suā
turpiter. **V**ah de te. ⁊ vah de tuo dño. fu
ge hinc fuge. in mala hora veneris. Et q̄
regina statū reuertat̄ ad regē suū sponsum
⁊ dicat magnā turpitudinē ⁊ iniuriā quā
suus inimic⁹ req̄sierit ad faciendū ⁊ petat
ab eo vindictā ⁊ de tāto teneat se regina. p̄
pius ad regē ⁊ firm⁹ in eius amore. sp̄ re
q̄redo adiutorū ei⁹ cōtra tales infideles
nūcios q̄s nec videre dignat̄. **S**cōds sta
tus p̄t esse q̄ regina nō refutabit statū au
dire talē nūciū q̄ forte appoztat ei⁹ dona
ria ex pte hostis regis aut aliq̄s placētiās
habebit. tñ displicet eidē regine q̄ venit. ⁊
p̄diliget q̄ nō fierēt sibi tales p̄ntatōes
seu dona. nec dicerēt tales nūciatōes. Et
nō recipit eas ex toto. imo conat̄ tandē et
nūciū refutare. **T**ert⁹ stat⁹ est q̄ regia
libent̄ videbit talia p̄nia ⁊ dona ⁊ audiet
verba nūciū q̄ eā sollicitat ad inhonesta et

ad dimittendū suū sponsum regē. ⁊ p̄sen
tire suo hosti. q̄s q̄s nō veller assentire dictō
nuncio in hoc qd̄ ille ab ip̄a petit. nec ire
de facto ad hostē regis. sed tñ bene placet
ei q̄ talia verba sint sibi dicta. ⁊ tenet col
loquiū suū intra camerā in p̄ntia regis cū
dicto nūcio. **N**ec curat ip̄a de recurrendo
ad regē/ ad petendū adiutorū suū. cōtra
tales infideles suasiōes. **Q**uartus est
quādo regina p̄ verba consentit et facit ⁊
conat̄ ad hoc q̄ faciat voluntatē regis an
glie ⁊ recipit dona ⁊ bonū facit vultu nū
cio eius ⁊ ex hoc incipit ex toto dimittere
spōsum suū regē francie ⁊ dat se ipsam ho
sti eius. **Q**uint⁹ status est q̄n regina nō
est cōtra solū cōcordasse ad id qd̄ ab ea
rex anglie petit ⁊ recepisse suū nūciū cū
bono vultu. sed etiā p̄git ip̄m q̄sitū spōre/
p̄pter odiū quod iā cōcepit cōtra suū spō
sum. ⁊ malū amorē. ⁊ stultū. quē h̄z ad ho
stem. **Q**ue etiā nitit̄ facere eius voluntatē
vltronea req̄rit eū. sicut gartia effrons vel
effrenis ⁊ stulta feia expozita. **S**ext⁹ sta
tus est q̄n regina taliter est fixa ⁊ traducta
in talem statū sicut iā dixi q̄ p̄ quācūq̄ rē
que ei dici possit aut fieri/ ipsa tamen nō
vult inde abstrahi nec p̄cussioib⁹ nec blā
dimētis fact⁹ sibi a suo spōso nec p̄ durici
as q̄s cunq̄ rex anglie ei faciat in suo serui
tio. nec p̄yrecūdia. nec minis. nec p̄ qua
cūq̄ rē q̄ sibi posset accidere. imo est obsti
nata. **I**nter istos sex status/ prim⁹ est
bonus ⁊ virtuosus ⁊ laude plen⁹. custodi
ens fidē regine ⁊ fidelitatē ⁊ amorē eius ⁊
p̄ hoc magis diligit regē ⁊ diligit ab eo
In scōdo/ regina custodit fidelitatē suā er
ga dñm suū/ sed in hoc deficit. q̄ nō pellit
foras ita statim. ita dure nec ita turpē p̄
dictū nūciū qui eā q̄rit ad dehonozatōz
sicut ipsa deberet. ⁊ ī hoc est sepe pctm̄ ve
niale. **I**n tertio statu/ regina peccat gra
uiter cōtra dñm suū. q̄m̄ in ei⁹ p̄ntia/ ipsa
libēt̄ audit verba aduersarioꝝ ei⁹. ⁊ eo
rum accipit munera ⁊ recipit malas pla
centias. q̄s q̄s non velit abscedere de facto
cōsentiēdo ad hñdū societātē ad eos. Et
in hoc sepe est mortale peccatū ⁊ p̄dit gra
tiā dñi sui. **Q**uia nō dz ip̄a bñplacitū ac
cipe nisi in ip̄o. nec se ponere ad piculum
hñdi cōsensum ad opus. **I**n trib⁹ alijs
statib⁹/ sp̄ p̄dit regina grām dñi sui ⁊ pei⁹
in q̄nto q̄s in q̄rto statu. ⁊ pei⁹ in sexto q̄s
in q̄nto. **Q**uia in tali casu/ regina ē incor

rigibilis et occidenda vel ardenda sine remedio. **P**er hoc exemplū si volumus bene pensare/possumus melius videre in qualibet tentatione quā per dī gratiam dei per mortale peccatū et quā nō. **S**cire enī debent quod quilibet tentatō/nunciū ē inimici infernalis/ quod nos requirit ad ei consentiendū et ut aīa nra pdat et rūpat fidelitatē suā quā deo et dño suo dicit et spōso. **E**t fīm quod aīa resistit aut pl' aut min' / fīm hoc ipa custodit meli' aut pei' fidelitatē et grām amici sui. **E**t consideret diligēter iste mod' in quilibet peccatō. hūdi se, aut resistere scz, aut consentire, et inveniēt quilibet istoz sex statū esse possibili. **S**cietis etiā quod tert' stat' est difficilior ad bñ agnoscedū, p eo quod est inter duos stat'. qz vn' est peccatū mortale, scz qrt' et alter nō. **E**t est sciendū quod quā aliqd est phibitū sub pena peccatū mortali/ et aliqd h nō vult facere p exteri' op' / et nihilomin' pfectū cōsensum hz in corde/ quod velle tale op' facere si tps pateret et loc' aut nō obesset verecūdia/ talis peccat mortali. **E**t si non habet talē cōsensum pfectū, et nihilomin' libent' rememorat' diu in cogitādo tale factū quod est phibitū, et accipit cōplacētiam magnā et inordinatā, peccat etiā mortali/ scz tñ nō ita grauit' sicut aī. **S**i aut op' aut factū tale sit/ quod nō sit phibitū sub pena mortali/ generalit' quēadmodū mulier aliq' maritata possz cogitare de marito suo quod ēēt absens, et accipet cōplacētiam in mēoria societatis eius, aut sicut aliqd cogitare possz ad cibū quē māducatur' ē in pradio et h're complacētiam sine tali peccatō mortali. **Q**uia cōplacētia aut delectatio/ nō est peccatū/ nisi i hoc quod est phibitū aut quod de se trahit ad phibitū. **A**lteri' cōsidera in exēplo pusposito/ quō regīa desiderare p't' continue ēē in amore regis dñi sui. **E**t iō ipa odit oīa suo amorē s'ria. **A**ut ipa nō diligit eū, imo mag' timet penā et irā regis, et velle quod nō eēt p'ns aut mortu'. **A**d finē quod alibi posset q'rere cōplacita sua. **I**n p'rio statu sunt boni/ quod amār deū ppter suam bonitatē, sicut boni filij suū p'rez. **I**n scdo statu sunt illi quod solūmodo p timore damnatiōis abstinēt a malefaciēdo, et vellent deum nō habere potestātē aut voluntatē eos puniēdi etiā contra sua mā data faciētes.

Explicit tractatus precedens.

Tractat' eiusdem

de arte audiendi confessiones.

Æ

Si virtus

Siquā assuefactō signit/ certū qz ars opet/ nō nihil in pdest artis traditio/ apd eos quod nōdū pfecti sunt in virtute. **H**oc in arte quilibet pspiciū est. **E**t quā ars artium est regimē aīaz/ pferri in confessiōibz audiēdis. **S**tudui quōsdā generales pside ratios tradere breuit' et distincte, qz eē pfectuā/ experientia doctrice cognoui. **I**nducit hoc agere me non mediocriter/ quod paucos hacien' repperi quod pfecte vnqz et itegre cōfessi fuerūt, causa existēte in multis vel negligentia vel ignorātia confessorū.

Prima cōsideratio. **P**rouideat ante omnia p'fessor pur' esse qui purgādis aīmabus inuigilat. **S**pem quod sui laboris et p'ficiēdi circa alios/ nō in p'pria sed diuina virtute reponat. **D**emūnerit iugiter, quā neqz quod plantat neqz quod rigat est aliqd, scz quod incrementū dat xps. **E**t quod nisi spūscētis cordi assit audiētis/ in vanū laborat lingua loquētis vel cōfessionē audiētis. **O**ret igit' crebro (prouit sapiens de corpali medico consulit) quatin' dirigat op' suū a deo ut eiusdem virtute roret et crescat.

Consideratio II

Collocet se cōfessor in arce seu specula rōnis abstrahēs semetipm quāntum potuerit ab homie exteriori tam in se qz in alijs, ut spū ambulet et nō carne, ne forte illece' foris mis corpoz/ fiat ipse laqueus p'ditiōis sibi ipsi, totus in aīarum pspiciēda qualitate spūaliter inuigilet, nō attendens discretōem seruū vel formaz. **A**liquin quod ei pderit si vniuersum mundū lucret, anī me vero sue detrimentū patiat.

Consideratio III

Compleat erga quēlibz sibi p'fiterē/ solitū cōfessoris officii, nihil p'cipitāt aut in solo trāscursu puolās, scz morositate puigili/ oīa plene exaians diiudicāsqz mēorie quod p'fiteris quod dicēda iponenda ve fuerint ea diligētī repetitōne reponens insigat. **Q**uipe eligibili' est paucos audire com